

عهد باستان

جلد اول

سومریان تا هخامنشیان

بهروز محمودی قلندری

انتشارات عیدی

سرشناسه : محمودی قلندری، بهروز، ۱۳۶۲ -
 عنوان و نام پدیدآور : عهدباستان/ بهروز محمودی قلندری.
 مشخصات نشر : تبریز: عمیدی، ۱۳۹۲.
 مشخصات ظاهری : ۱۳۰ ص.
 شابک : ج. ۱: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۰۸-۶۷-۲ دوره ۲: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۰۸-۶۷-۱
 و بیت فهرست نویسی : فیبا
 بندرجات : ج. ۱. سومریان تا هخامنشیان.-
 موضوع : ایران -- تاریخ
 رده بندی کنگره : DSR ۱۳۹۲۱۰۹/ع ۳۴۶
 رده بندی دیویی : ۹۵۵
 شابک کتابشناس ملی : ۳۳۳۷۱۴

- ❑ عنوان : عهدباستان - ج. ۱: سومریان تا هخامنشیان
- ❑ تألیف: بهروز محمودی قلندری
- ❑ تعداد صفحات : ۱۳۰ صفحه رفعی
- ❑ نوبت چاپ: اول ۱۳۹۲
- ❑ شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه
- ❑ چاپ : اعظم
- ❑ ناشر: انتشارات عمیدی
- ❑ شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۰۸-۶۷-۵
- ❑ شابک دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۰۸-۷۱-۲-۲
- ❑ قیمت: ۶۵۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

مراکز پخش :

تبریز، خیابان امام، بازار بزرگ تربیت، طبقه پایین، پلاک ۴۰ - انتشارات عمیدی، تلفن: ۵۵۳۵۹۶۱
 تهران، میدان انقلاب، خیابان دکتر قریب، بعد از فرصت شیرازی، پلاک ۷، کتابیران ۲، تلفن: ۶۶۵۶۶۵۱۲
 تهران، خیابان لبافی نژاد، بین ۱۲ فروردین و اردیبهشت، پلاک ۲۰۶، نوپردازان، تلفن: ۶۶۴۱۱۱۷۳ - ۰۲۱

فهرست مطالب

۳	سومریان نخستین قانون گذاران
۵	زبان و باور سومری
۶	واژه گان اصلی لغوی زبانهای التصاقی
۹	یافتن خطاطی شده حماسه گیلگمش
۱۱	پادشاهی امپراتوری
۱۱	سارگن پادشاه
۱۳	نخستین ارتش بین النهرین
۱۵	سرانجام اکدیایان
۱۶	بابل
۱۹	ایلامیان
۲۵	زبان عیلامی
۲۹	آشور
۳۱	حمورابی
۳۲	هیتی ها، کاسی ها، هوری ها
۳۳	جام حسنلو
۳۴	موقعیت جغرافیایی قلعه حسنلو
۳۶	لولوبیان
۳۷	گوتیان
۳۸	امپراتوری اورارتو
۴۱	تامراکیس (تبریز)

۴۳	کاوشهای باستان شناسی اطراف مسجد کبود
۴۵	دولت ماننا (سده‌های دهم تا ششم پیش از میلاد)
۴۷	آشور لشکر کشی می‌کند
۴۸	مقیامت نورآداد جلوی تهاجمات آشوریان
۵۰	مرج و مرج دولت آشور زمینه هجوم اورارتوها را به خاک ماننا می‌سپرد
۵۲	ششست و نرسه شاه اورارتو از سارگن
۵۳	اتحاد ایران با آشور
۵۶	زبان و خط و رسم و رسوم ماننا
۵۷	منابع بررسی تاریخ و تمدن ماننا
۵۹	وحدت و استقلال مادها و انشان
۶۲	اسکیت‌ها
۶۶	مردم سکایی
۶۸	لباس سکاها
۶۹	سوارکاران سکایی
۷۲	جادوگری
۷۲	قالی پازیریک
۷۵	قوم خزرها
۷۶	هونها
۸۰	پادشاهی ماد
۸۲	ارمنستان
۸۴	هخامنشیان

۸۶	دلیل خیانت هارپاک چه بود
۸۸	تاسیس دولت هخامنشی
۹۲	ارسال از زمان مرگ داریوش تا حمله اسکندر مقدونی
۹۴	ایران (همدان کنونی)
۹۶	حضرت زرتشت
۹۶	فلات ایران
۹۹	دریای خزر
۱۰۳	فلزات عهد باستان
۱۰۳	آهن
۱۰۴	آهن چگونه بدست می‌آمد
۱۰۷	مفرغ چیست
۱۰۸	طلا و چگونگی تولید آن در قدیم
۱۰۹	فلز سرب
۱۰۹	سفال عصر آهن
۱۱۰	معماری عصر آهن
۱۱۱	خورشید
۱۱۲	تکوک یا ریتون چیست
۱۱۴	منابع

مقدمه

خداوندا تو را سپاسگزاریم که توفیق رفیقمان کردی تا شرمنده دوستان و
مبتاقان علم و دانش و فرهنگ و تمدن و هنر نشویم و اینک با تأخیری
دوساله افتخار این را دارم که بتوانم باز هم ناچیز برایتان بنویسم، نوشته‌هایی
که کمی تاریخ و تمدن کشور عزیزم را دارا است. روشن است که
توجه به تاریخ و جغرافیای تاریخی یک منطقه، غیرمستقیم، توجه به روند
مناسبات اجتماعی نیز است، تاریخ، علم شناخت جوامع و پی بردن به
مسیرهای طی شده طولانی و پراکنه بشر، در طول قرون و اعصار است.

حال در این کتاب مختصر، ابتدا اول تا آنجا که توانستم سعی بر
آن بود رویدادهای رخ داده در حوره بین‌النهرین باستان و کناره‌های دریای
خزر را برایتان بازگو کنم. تاریخی که نشانگر برپایی تمدن اقوام، دولت‌ها و
فرهنگ‌های غنی‌شان را به تصویر می‌کشد. تاریخی که در جوامع جهان
حتی آرزوی به خواب دیدنش را در ذهن می‌پروراندند. تاریخ که جهانیان
شیفته تجملات، بزرگواری پادشاهان، استواری بناهای باستانی و آثارش
باز به گرمی می‌فشارند. آری از موطن تاریخ ساز، از مردمان خردمند
خورده، برایتان سخنی به میان می‌آوریم که با دادن هزاران هزار شهید عشق
در جبهه‌های حق علیه باطل توانسته همچنان ثابت قدم و استوار در برابر

تهاجمات فرهنگی قد علم کند. پس این راه و این نهضت ادامه دارد تا زمانی که خون غیرت در رگهای این فرهنگ غنی جاری است. لازم می‌دانم به مصداق حدیث نبوی: «مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ» از استادان ارجمندم آقایان: اسماعیلی و دکتر سید حمید فهمی و سرکار خانم غیبی و همکاران از انتشارات محترم عمیدی بخصوص سرکار خانم عینی و مؤسسه چاپ و نشری علم روز و استاد بزرگوار آقای شیخ زادگان که در ویراستاری، تصحیح و طبع این جلد و دیگر عزیزان که بنده را مورد لطف و مرحمت خود قرار دادند تقدیر و تشکر خود را ابراز می‌دارم. اجرشان عندالله.

بهرار محمدی قلندری

ریز - بهمن ۱۳۹۲

Behmahdiz@gmail.com یا Behmahdiz_gilani@yahoo.com

در میان سالهای ۶۰۰۰ تا ۳۰۰۰ قبل از میلاد مهاجران از مناطق تپه‌ای غرب، شمال و شرق عراق کنونی در دشت‌های واقع در دره دجله و رود فرات که به بین‌النهرین شهرت داشت وارد شده و مستقر شدند. از میان گروه‌های بزرگ، سومریان موفق‌ترین شده و تمدن در ناحیه جنوبی عراق امروزی پدید آوردند که مایه مباحثات عصر امروز است. از جمله اولین این شهرها می‌توان به شهرهای زیر اشاره نمود اور، اربل، نینوا، کیش، لکش، لرسا که مراکز مهم تمدن مورد اشارای باستان‌شناسان به عقیده بزرگان تاریخ و علم باستان‌شناسی ۴۵۰۰ سال پیش از میلاد این سومریان بوده‌اند که فن کتابت را تدریجاً در جمله نخستین کارهای خویش قلمداد کردند زیرا بدین طریق می‌توانستند اسطوار معاملات اقتصادی و احکام سیاسی را به اثبات برسانند و از این طریق به رشد کارایی و تأثیر سازماندهی و اقتدارشان و نخستین دولت‌شهرها دست یابند. به عقیده و نظر کارن آر. نعمت‌الله نجات استاد دانشنامه بین‌المللی جمعیتی کشاورز عاقبت بزرگترین تمدن شهری جهان را بنا نهادند. لاگاش که در ساحل جنوبی دجله بود حدوداً جمعیتی برابر با ۳۶ هزار نفر و مساحتی معادل دو مایل مربع را دارا بود و این به واسطه

رهبری رهبران سیاسی که رقبای ضعیف‌تر از خود را از میان برداشته و به موقعیت استراتژیک خود افزوده و تسلط به همه جوانب امور را بدست گرفتند بنا به مکتوب‌ترین اسنادهای به جا مانده هر رمانروایی خود را رهبری از طرف خداوند دانسته و شروع به توسعه طلبی در این راستا می‌شد.

طرح‌های پنهان می‌شویم که رقابت سومریان و اکدی‌ها برای تسلط بر دیگر شهرها از دید باستان‌شناسان پنهان نشده چرا که نظریه ((کینگ)) در مورد سومرشناس این است که قبل از آنکه مردمان بنی سامی یعنی سامیان در بین‌النهرین وارد شوند سومری‌ها سواحل خلیج فارس را در اختیار خود گرفته بودند اما اینکه اکدی‌ها و سومریان از کجا آمده‌اند، دانشمند سومرشناس در این راستا دلایلی خاطر نشان می‌شود به این عنوان که در نزدیکی شهر عشق آباد امروزی (کورنگ تپه) و استرآباد (کورگان) در کزاشیایی سفالی و ظروف سنگی و اسلحه‌های مسین و دیگر اشیاء که شیوه ایلانی دارند و گلدانی که از طلاست و صورتهای منقور سفالی دارند و اما در مورد هنر سومریان، یوسف مجیدزاده در کتاب «هنر سومر و تمدن بین‌النهرین» در جلد سوم صفحه ۱۴ این چنین می‌نویسد: هنر سومری دوران آغاز نگارش در دوره اوروک به نقطه اوج خود رسیده

است و شهر اوروک به صورت مرکزی برای هنر سومری مبدل شد و نفوذ خویش را بر سر تا سر خاور نزدیک و حتی درّه نیل گسترش داد. در این مرحله از شکوفایی هنر و تمدن، شاخه‌های تازه‌ای از هنر متجلی گردیده. نقوش برجسته یکباره به خدمت تزئین ظروف برای مراسم مذهبی درآمد. و اگر به مجسمه‌های هنری شناخته شده در بیست و ششمین نگاه می‌بیندازیم می‌بینیم که تا پیش از ۳۰۰۰ ق.م هم آنها بکرهای کوچک بت ماندی بودند که از گل شکل می‌گرفتند.

سومریان نخستین قانون‌گذاران

امروزه تقریباً اکثر باستان‌شناسان و متخصصان ملت سومری را اولین تمدن دارای قانون می‌شناسند چرا که بقول اینان قانون نامه حمورابی نیز شاید مدتها پس از سومریان و از سوی فاکتور سومری پی‌ریزی شده علی پاشا صالح در این میان می‌نویسد:

«مجمع‌القوانین حمورابی پس از ویرانی‌های سومری روی قوانین قدیم سومر و عادات و رسوم آنان نوشته شده و بیشتر مندرجات آن مقتبس از مجموعه قوانینی است که دنگی Dangi پادشاه اور در این کرد و بر اساس این پادشاهان "ایسن" نیز از روی آن به نوشتن قانون پرداخته‌اند» از دیگر اقدامات مهم دولت سومری می‌توان

خاطر نشان کرد که الفبای نوشتن را آنها اختراع کردند سنگ نبشته‌ها و گل نبشته‌های متعددی که از جای جای شهرهای سومری توسط دانشمندان بنام اروپائی و آمریکائی طی حفاری‌های دست آمده سندی مهم برای حال حاضر است. ضمناً مخاطب محترم گرچه قبل از خط میخی الفبایی شبیه هیروگلیف موجود بود اما کسی نداشته و به مدت خیلی کم از بین رفته و به نظر دانشمندان هیچ نگار خط میخی را سومریان اختراع نموده‌اند.

با اقتدار علمی سومریان می‌شود گفت که نفوذ فرهنگ سومری به هیچ وجه از میان نرفته و به پایان نرسیده، سنت‌های اجتماعی، سیاسی، مذهبی و هنری و حتی نظامی در جامعه سومری نهادینه شده. سومریان با ساده‌ترین روش‌ها با چوبی به شکل مثلث نوک تیز بر لوح‌های مرطوب رُسی فشار می‌آوردند که حاصل آن با سفت و خشک شدن به صورت طبیعی یا به روش حرارت دادن شبیه به آجرهای امروزی می‌شد. شاید اگر در آن زمان کسی از خودشان می‌پرسیدی که این آثار نوشته شده بر روی رُس نامرئی تبدیل به بزرگترین اسناد تاریخی بشر خواهد شد باورش نمی‌شد. لوح‌هایی که اولین نامه‌ها، برگه‌های حسابرسی و کتاب‌های جهان به این ترتیب شکل خواهد گرفت. از دیگر اقدامات مهم سومریان

تقسیم شبانه روز به ۲۴ ساعت هر ساعت به ۶۰ دقیقه و هر دقیقه به ۶۰ ثانیه است. تقسیم دایره به ۳۶۰ درجه یادگاری از سومریان است.

اما شایان ذکر است که سومریان با ابداع خط توانستند دستی به اسطوره‌ها و سروده‌های مربوط به رب‌النوع‌ها و افسانه‌های مربوط به پادشاهان، چکامه‌هایی در ستایش پادشاهان، سوگندهای مربوط به سقوط شهرهایشان و فرمانرواها، اشعاری در عروسی‌هایشان و ضرب‌مثل‌ها و کلمات قصاری که به یادگار است.

دین و باور سومری

چنانکه گفتیم دین سومری، دینی چند خدایی است. در جهانی که طبیعتی دارد هر چیز دیدنی و حس‌شدنی خدایی دارد. از دیدگاه انسان سومری خدایگان دارای خصلت‌هایی هستند دارای همسر و فرزند آنان چون یک خانواده در حمایت خدایان بزرگ مانند انسانها عاشق می‌شوند، غمگین می‌شوند، خشمگین و غریبی می‌خواهی کنند. چنانکه گفتیم هر شهر دارای خدایی است که برای رفاه حال آن شهر می‌کوشد. مدیریت خدایان در بهبود و یا تخریب شهرها تاثیر می‌گذارد در فهرست خدایان این تمدن به ۱۵۰۰ خدا می‌رسیم فهرستی طویل که نشانگر استعداد خداآوری اینان است.

"معزز علمیه چیغ" دانشمند ترک در این باره می‌نویسد انسان پنداری خدا، ترتیب خدایان جهان هستی و طبیعت در سیستمی هماهنگ، توان روحانی سومریان را نشان می‌دهد و اما از باورهای سومری می‌توان به ((هفته)) اشاره نمود که در هفته شش روز را به بار و روز هفتم را به استراحت اختصاص داده بودند. روز هفتم در رات روز یک آمده است.

واژه گان اصلی لغوی زبانهای التصاقی

از نظر علم زبانشناسی هر زبان زنده شامل سه بخش است: اولاً: مردم به هنگام استفاده از زبان بعنوان یک وسیله ارتباطی از انبوه واژه استفاده می‌کنند که مجموع اینها ترکیب لغوی می‌گویند. دوماً: بخش بزرگی از ترکیب لغوی زبان تحت تأثیر شرایط زیستی دگرگون می‌شود ولی تأثیر بخش کوچک آن که لغات اصلی هستند تقریباً ثبات خویش را حفظ می‌کند. سوماً: براساس ذخیره لغوی زبان، افاده مرام تابع ترتیب شکل قوانین و قواعد فونتیک، صرفی و نحوی ویژه‌ای است که مجموعه این قواعد و اصول را ساختار ((گرامری)) زبان می‌نامند.

زبان‌شناسان زبانهای جهان را به سه قسمت تقسیم می‌کنند.